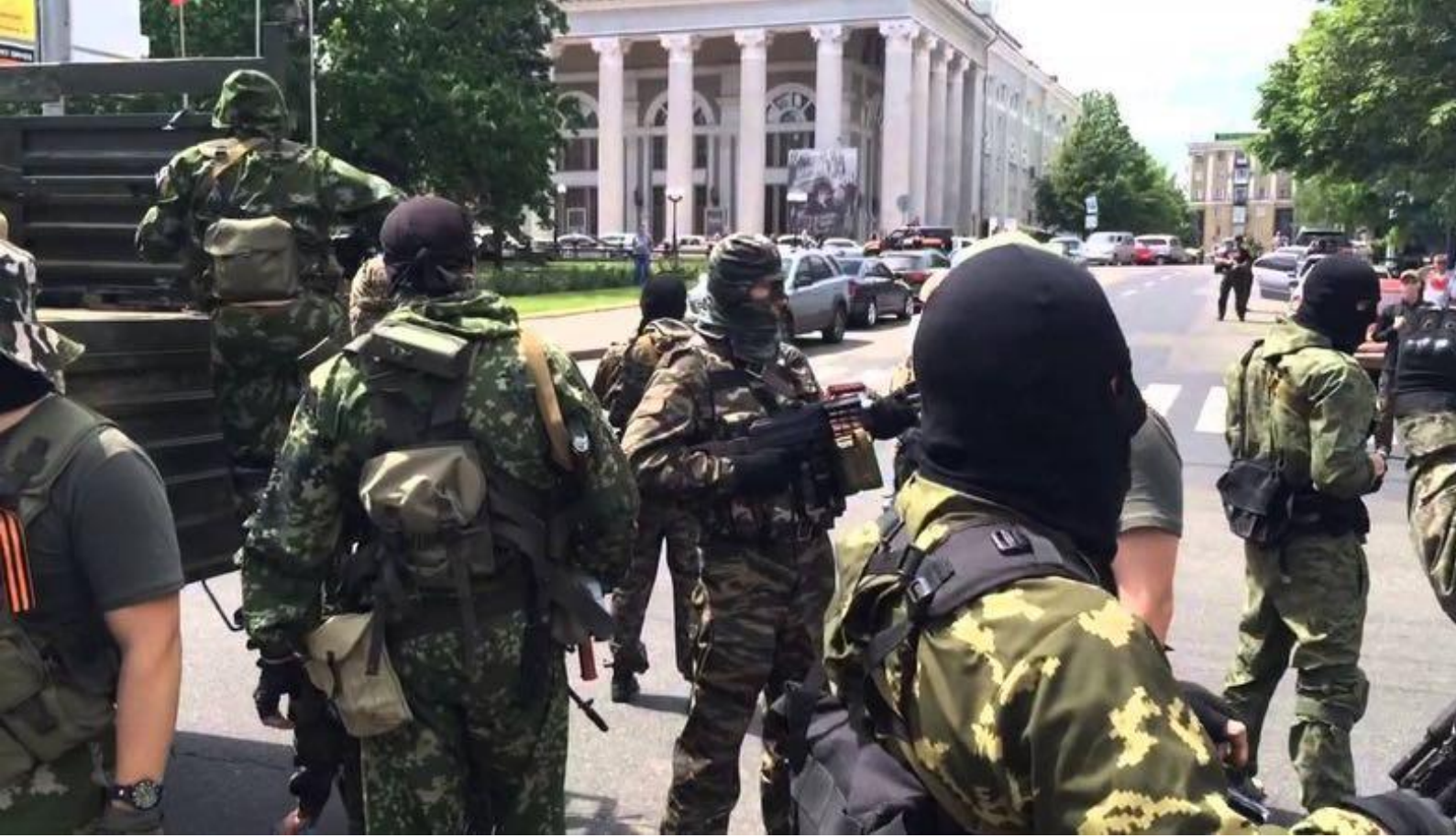

Terörizm ve Radikalleşme ile Mücadele Araştırma Merkezi

RUS ASKERİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI GRU'NUN SAHA OPERASYONLARINA İLİŞKİN KISA BİR ANALİZ

ALİ HAZER DENİZ

GİRİŞ

GRU'nun son yıllarda operasyonları artmıştır. Ukrayna, Gürcistan, Libya, Suriye ve bazı Avrupa ülkeleri GRU'nun (*Glavnoye Razvedyvatel'noye Upravleniye* / Rus Savunma Bakanlığı Genel İstihbarat Dairesi) operasyon alanına dönüşmüştür. Bu çalışmada, Ukraynalı yetkililerce sorgulanan GRU ajanı Timur Dzortov'un ifade notlarından hareketle GRU'nun saha operasyonlarına ilişkin kısa bir analiz yapılmıştır. Bu analizde, GRU'nun Ukrayna'da planlamış olduğu bir operasyonun yapısı ana hatlarıyla incelenmiştir. Araştırma yöntemi olarak nitel veri analizi yöntemi kullanılmıştır.

Rus Savunma Bakanlığına bağlı olarak çalışan GRU ajanları Timur Movladovich Dzortov ve Alexey Anatolyevich Komarichev, Ukrayna'lı bir istihbaratçıyı hedef almışlar ve Kiev'de suikast girişiminde bulunmuşlardır. Arabaya yerleştirmeye çalıştıkları patlayıcının kurulum aşamasında planlanandan önce patlaması nedeniyle operasyonları başarısızlıkla sonuçlanmış ve 17 Nisan 2019 tarihinde yakalanmışlardır (SBU obieivila o likvidatsii zaslannoi iz Rossii diversionnoi gruppy. Rbk, 2019). Rus GRU ajanlarının hedef aldığı Ukraynalı istihbaratçının, Ukrayna Savunma Bakanlığı'nın önemli istihbarat birimlerinde yöneticilik yapmış ve sonradan Ukrayna Savunma Bakanlığı Askeri İstihbarat Dairesi (GUR) başkanı olarak atanmış Kirill Budanov olduğu anlaşılmıştır (Stoiakin, 2022).

Sonuçta, GRU'nun planlanmış ve karar verilmiş operasyonu icra aşamasında başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Bu operasyonun sefer planının analizi ve harekât alanındaki saha başarısızlığının sebepleri ilerleyen kısımlarda ele alınacaktır. Rus ajanlarının ifade verdikleri video kayıtları Ukrayna İç İstihbarat Servisi tarafından sosyal medyada paylaşılmıştır (Pravda, 2019). Bu çalışmada, Rus ajanı Timur Dzortov'un ifadesi temel alınarak GRU'nun çalışma şekli ve saha faaliyetleri etüt edilmiştir. İfade notlarının yorumlanmasından önce, GRU'nun kurulduğu Çarlık Rusya döneminden bugüne kadar devam eden zaman dilimi içerisindeki tarihsel gelişiminin incelenmesi gereklidir.

19. yüzyılın başlangıcında, GRU, Çarlık Rusya döneminde deniz aşırı istihbarat edinmek ve insan kaynaklarını kullanmak üzere ilk olarak 1810 yılında kurulmuş ve Fransa'ya karşı (1812-1814) faaliyet göstermiştir (Pringle, 2006, ss.106-107). Siyasi tarih incelendiğinde, 20.yüzyıl ve önceki yüzyıllardaki devletler ve imparatorluklar arasındaki tehdit ve düşman algısının söz konusu devletlerin ve imparatorlukların dış politikalarına, istihbarat şekillerine ve stratejilerine yön verdiği söylenebilir. Bu kapsamda, 19.yüzyıl başlangıcında GRU'nun Fransa'ya karşı istihbarat faaliyeti göstermesinin sebebi Rusya Çarlığı - Fransa savaşıdır. Zira 1812 yılının ilk aylarında Napolyon savaş açarak Moskova güneyindeki Tarutin mevkiine kadar ilerlemiş ve bu savaş 31 Mart 1814 tarihinde bitmiştir (Kurat, 2014, ss. 321-328).

19. yüzyıldaki, Çarlık Rusya tarafından Fransa'ya karşı istihbarat faaliyetlerine girilmesi ve deniz aşırı hareketlenmeler Fransa-Rusya arasında bu dönemde donanma ve kara gücü bakımından güçlü bir rekabetin olduğunu da göstermektedir. 5 Kasım 1917'te Leon Trotsky, GRU Sovyet askeri istihbarat teşkilatını komünist doktrine göre tekrardan kurmuş ve Semyon Aralov'ı da teşkilat başkanı olarak atamıştır (Pringle, 2006, ss.106-107). Soğuk savaş döneminde; GRU'nun ikinci direktörü olarak atanan “General Petr Ivashutin”, 23 yıl görev yapmış, GRU'yu tüm istihbarat kaynaklarından yararlanan, gelişmiş sinyal istihbarat ağını kullanan, uzayda keşif yapan, beşeri istihbarat operasyonlarını yürüten ve “Spetnaz” birimiyle sınır ötesi uzun menzilli askeri keşifler yapan bir teşkilat yapısı inşa etmiştir (Pringle, 2006, ss.106-107). Soğuk savaş döneminde GRU gelişen sanayi ve teknolojiyle beraber, silah geliştirme tekniğine öncelik veren bir istihbarat yapısına evrildiği söylenebilir. GRU, Soğuk savaşla beraber değişen konu başlıklarına temel olarak rekabet ve süper güç olma iddiasını korumak üzere faaliyet gösteren etkili bir araç olarak kullanılmıştır. Viktor Suvorov'a göre, Sovyetler Birliğinde döneminde, GRU'nun dört önemli fonksiyonu şunlardır: 1) Askeri ön cephe işlevi, 2) Askeri-politik işlevi, 3) Askeri-teknik işlevi 4) Askeri-ekonomik işlevi (Suvorov, 1986, ss.67-68).

Bu işlevsel tanımından anlaşılacağı üzere, GRU sadece askeri istihbarata ya da sinyal istihbaratına ilişkin faaliyet göstermemiştir. Gerek duyulduğu hallerde, GRU'nun tüm istihbarat türleriyle ilintili olarak faaliyet göstermiş olduğu ve bu kapsamda karmaşık bir istihbarat çarkıyla Sovyetler Birliğinin stratejilerinin icrasında çok önemli bir konuma sahip olan bir kuruluş olduğu yadsınamaz. Öte yandan, 1959 yılında, Washington'da, GRU'nun büyükelçilik bünyesinde askeri ataşelik seviyesinde temsil edildiği ve askeri, teknik, bilimsel, akademik kaynakları edinmek üzere GRU ajanlarının akredite edildikleri FBI Başkanı J.Edgar Hoover tarafından beyan edilmiştir (Pringle, 2006, ss.106-107). Hoover'un bu beyanından, günümüzdeki modeline benzer bir şekilde Sovyetler Birliği döneminde de, GRU'nun faaliyet konusunun ve alanının sadece askeri teknolojiye ilişkin olmadığı ve icra konusu operasyonel hedeflere göre değişkenlik gösterebildiği sonucu çıkarılabilir. Kimberly Marten Zisk'e göre, soğuk savaş döneminde, batılı devletlere ait askeri-teknik ve doktrinsel gelişmelere ilişkin bilgilerin edinilmesi GRU'nun temel işlevidir (s.44).

Bu bağlamda, soğuk savaş döneminde askeri-teknik ve doktrinsel konularda GRU'nun öncül veya ana hedefinin, ne olduğunun irdelenmesi gerekir. 1962 yılında, GRU tarafından Sovyetler Birliği topraklarının Amerika Birleşik Devletlerinin geliştirmiş olduğu nükleer silahların hedefinde olduğunun istihbarat olarak edinildiği ve 1981 yılının Mart-Mayıs ayları aralığında, Andropov ve Ustinov tarafından teklif edilen, ABD tarafından ivedi olarak başlatılabilecek muhtemel nükleer saldırıların gözlemlenmesini içeren yeni istihbarat programının Politbüro tarafından onaylanarak yürürlüğe girdiği batılı kaynaklarda vurgulanmıştır (Garthoff, 2015, ss.28-62).

Sonuç olarak, SSCB ve ABD arasındaki düşmanlık ve silahlanma yarışı taraflar arasındaki istihbarat rekabetinin içeriğine ve yöntemine de şekil vermiştir. Soğuk savaş döneminde, silahlanmaya temel olan askeri teknolojilerin geliştirilmesi hedeflenmiş ve muhtemel bir saldırı ihtimaline karşı misilleme yapacak şekilde hazırlık yapılmıştır. Nükleer silah teknolojisini tamamını hazır duruma getirecek bir yapıyı yürütecek sisteme katkı sağlayan tüm istihbarat türleri ABD'nin ve SSCB'nin dış politika ve ulusal güvenlik stratejileri kapsamında kullanılmıştır. Bundan dolayı, GRU'nun Sovyetler Birliği döneminde en önemli istihbarat birimi olduğu söylenebilir.

Günümüzde, GRU gizli yapısı ile Rusya'nın askeri istihbarat ihtiyaçları doğrultusunda stratejik, taktik ve operasyonel istihbarat üretmektedir (Bozkurt, 2021, s.875). Bu açıklamaya ek olarak, GRU'nun Rusya'nın Kremlin tarafından formüle edilen ulusal çıkarlarını korumaya yönelik güvenlik odaklı bir istihbarat çarkının olduğu ve nihai hedefinin de başarıyla

sonuçlanması planlanan saha operasyonları olduğu söylenebilir. GRU'nun faaliyetlerinin kapsamını ve görev tanımını inceleyen Rus akademik çalışmaları açık kaynaklarda yoktur. Konuya ilişkin sadece Tambov Üniversitesi dergisinde GRU'nun temel işlevine kısaca değinilmiştir.

Korablev, Pugachev, Osmanov ve Dutov'a göre, GRU'nun temel özelliği silahlanma sistemlerini, bilgisayar sistemlerini ve gereken askeri aygıt sistemlerini en yüksek düzeyde kullanmaya hazırlıklı olmasıdır (Korablev, s.154). Rus uzmanlarca kaleme alınmış bu makalede yüzeysel olarak GRU'nun sadece askeri teknik özelliğinden sadece kısaca bahsedilmiş ve kapalı bir anlatım sergilenmiştir. Bu kaynakta, GRU'nun önemli işlevsel özelliklerine yer verilmemiştir. Konuya ilişkin bilgiler, batılı kaynaklarda daha ayrıntılı bir şekilde sunulmuştur. Kimberley Marten'e göre, Sovyet Birliğinin dağılmasından sonra GRU'nun personel ve organizasyon yapısı hiçbir zaman yeniden şekillendirilmemiştir (s.1). GRU, savunma sanayi espionajına, dış askeri operasyonlara, NATO ve ABD'ye karşı savaş hazırlıklarına odaklanmıştır (Marten, s.1).

GRU'nun özel operasyon birlikleri olan "Spetnaz"; düşman sınır çizgisinin arkasındaki suikastları, terör operasyonlarını, tüm sabotajları ve sistem saldırılarını gerçekleştirmektedir (s.1). Andrew S.Bowen'e göre, GRU'nun bir yandan istihbarat servis olarak faaliyet gösteren bir yapısı diğer yandan de askeri operasyonel faaliyet gösteren icracı bir yapısı vardır (s.1). GRU, insan kaynaklarına ilişkin istihbarattan, siber ve sinyal istihbarattan sorumludur (s.1). Hem Martin'e hem de Bowen'e göre, GRU sınır ötesi tüm istihbarat ve askeri operasyonları, 2008 yılındaki Rus-Gürcü savaşının başlamasıyla beraber özellikle Ukrayna topraklarında oldukça etkin bir şekilde kullanmaya başlamıştır (Martin, ss.1-13, Bowen, ss.1-23). GRU'nun siber yetenekleri öncelikle askeri müdahaleleri desteklemeye yöneliktir (Olson, s.56). Görüldüğü üzere, GRU'nun faaliyet ve yetki alanı sadece askeri istihbarat ve operasyonlarla sınırlı değildir.

GRU'nun hangi istihbarat türlerini kullanarak hareket ettiğini analiz edebilmek amacıyla ilk olarak genel kavramların ayırım şekillerinin incelenmesi gerekir. İstihbarat türleri Türk öğretilerinde farklı şekillerde yapılmaktadır. Cenker Korhan Demir, temel olarak istihbarat türlerini, konularına göre istihbarat (Siyasi İstihbarat, Askeri İstihbarat, Ekonomik İstihbarat,

Sosyal İstihbarat, Coğrafi İstihbarat, Biyografik İstihbarat, Ulaşım ve İletişim İstihbaratı, Bilimsel ve Teknik İstihbarat) ve seviyelerine göre istihbarat (Stratejik İstihbarat, Operasyonel İstihbarat ve Taktik İstihbarat) şeklinde iki başlık altında toplamaktadır (ss.13-40).

Ümit Özdağ, Milli Güç Hedeflerine Yönelik İstihbarat Türleri (Siyasi istihbarat, Askeri istihbarat, Ekonomik istihbarat, Sosyal istihbarat, Coğrafi istihbarat, Biyografik istihbarat, Ulaşım ve İletişim İstihbaratı, Bilimsel ve Teknik istihbarat, Siber istihbarat ve Enformasyon Savaşı), Alanlarına Göre İstihbarat ve Ölçeklerine Göre İstihbarat Türleri (Stratejik istihbarat, operasyonel istihbarat, Taktik istihbarat ve Entegre istihbarat) başlıklarıyla üçlü ayırım yapmaktadır (ss.55-140).

Merve Seren istihbarat çeşitlerini Fonksiyonel Nitelikleri, Seviyeleri ve Uygulama Yöntemlerine Göre İstihbarat Türleri (Taktik İstihbarat, Operasyonel İstihbarat ve Stratejik İstihbarat) ve Faaliyet Alanlarına ve Konularına Göre İstihbarat Çeşitleri şeklinde iki başlığa ayırarak incelemiştir (ss.223-323). Türk öğretisindeki çeşitlendirme farklılıklarından da anlaşılacağı üzere, istihbarata ilişkin tanım ve terimler fazla olup yapısı gereği istihbarat öğretisinin ayrıntılı bir kavram diline sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu çalışmanın asıl konusu olan Rus GRU ajanının sorgu videosu; söz konusu terim, kavram ve tanımlar ışığı altında incelenecektir. Ukraynalı yetkililerce sorgulanan Rus GRU (Rusya Savunma Bakanlığına bağlı Genel İstihbarat Dairesi) ajanı Timur Dzortov'un ifade notlarını içeren video analiz edilirken GRU'nun saha operasyonlarına ilişkin istihbarat kavram ve türlerine ilişkin nitelendirmeler yapılarak açık kaynaklar vasıtasıyla GRU'nun pratikteki saha operasyonu irdelenecektir.

Günümüzde, Rusya Ukrayna topraklarını doğal bir etki sahası olarak görmekte olup jeopolitik olarak tatmin olabilecekleri kadar bir noktaya gelene kadar her askeri girişimlerini doğal şartlara bağlayacağı tespiti yapılmıştır (Yılmaz, ss.806-807). Katar'da meydana gelen 13 Şubat 2004'teki Çeçen yazar Zalim Han Yandarbiyev'in öldürülmesi, Londra'da gerçekleştirilen eski FSB memuru Alexander Litvinenko'nun zehirlenmesi ve Mart 2018'deki Rus GRU eski subayı Sergei Skripal ve kızının zehirlenmesi GRU'nun saha operasyonlarından basına yansımış olanlarıdır (Olson, ss.37-39). 2019 yılında Ukrayna topraklarında GRU operasyonunun başarısızlıkla sonuçlanmasından sonra ifadesi alınan Rus GRU ajanı Timur Movladovich Dzortov'un ve Alexey Anatolyevich Komarichev'in sorgu videosu YouTube kanallarında Ukrayna İç İstihbarat Servisi vasıtasıyla açığa vurulmuştur.

Dzortov'un ifadesinde ilk önce genel kişisel kimlik bilgileri sorularak başlanmış, ifade devam ederken sırasıyla, Dzortov'un GRU'dan başka hangi devlet kurumlarında çalıştığı, yakalanmadan önce Ukrayna topraklarında ne tür istihbarat faaliyetlerinde bulunduğu, Ukrayna sınırından nasıl geçtikleri, görevinin aşamalarının neler olduğu, emirleri kimden, nerede ve ne zaman aldığı, Ukraynalı askeri istihbaratçıyı hangi araçlarla öldürmeyi planladıkları, suç aletlerini nereden temin ettikleri, Ukrayna'ya hangi dokümanla girdikleri, bomba eylemindeki rolü, patlayıcı maddeyi kimin hazırladığını, olay yerinde tam olarak ne yaptığını, Rusya Genel Kurmay Başkanlığı ve Savunma Bakanlığıyla ile tam olarak nasıl bağlantısının olduğu, hangi operasyon eğitimlerini aldığı ve Ukrayna'daki gerçekleştirdikleri suikast girişiminden önce başkaca operasyonlara hangi ülkelerde katıldığı soruları yöneltilmiştir (Pravda, 2019). Sosyal medyada ve YouTube üzerinde görülen dokuz dakikalık sorgu videosunda Dzortov'a sorular sorulmuştur.

Dzortov tüm sorulara cevap vermiştir. İlk olarak, bu videonun Ukrayna yetkili makamlarınca YouTube ve sosyal medya ortamında yayınlamasına neden izin verildiği hususu irdelenmelidir. Ayrıca, videonun sahte olduğu ya da dezenformasyon aracı olarak kullanıldığına şüpheyle yaklaşılmalıdır. Bu kapsamda, Rus basınında, devlet haber ajansı TASS'da ve başkaca Rus makamlarından gönderilen ve yalanlama içeren sözlü bir açıklama yapılmadığı ya da yazılı beyan paylaşılmadığı hususu göz önünde bulundurulmalıdır. Aksine, Rus RBK medya kuruluşunun internet sayfasında, söz konusu eylem ve Dzortov'un yakalanmasına ilişkin tüm hususlar Ukraynalı yetkililerin açıklamaları referans gösterilerek yayınlanmıştır (SBU obieivila o likvidatsii zaslanoi iz Rossii diversionnoi gruppy, 2019). Esasında, bu videonun Ukraynalı yetkililerce yayınlanmasına izin verilmesi propaganda savaşının, psikolojik harp ve psikolojik harekâtın bir göstergesidir. Bu tip durumlarda hedef kitle, psikolojik hedef ve onu destekleyen alt görevler olarak nitelendirilebilecek destekleyici psikolojik hedeflere göre seçilecek, genel olarak bireyler, gruplar ve toplumlardır (Ekinci, s.94).

Buna göre, Ukraynalı yetkililerce seçilen hedef kitle Rus kamuoyudur. Yani, hedef kitle Rusya Federasyonu topraklarında yaşayan ve değişik dini, mezhepsel ve etnik aidiyetleri bulunan Rusya vatandaşlarıdır. Diğer önemli bir husus ise, bu videonun yayınlanmasına izin verilerek hangi mesajın verildiğidir. Hedef kitleye, Rusya'nın en büyük istihbarat birimi olan GRU'nun operasyonunun başarısızlıkla sonuçlandığı, Rus ajanlarının Ukraynalı yetkililerce yakalandığı ve Ukrayna topraklarında bu tip eylemlerin başarısızlıkla sonuçlandırılarak Rus ajanlarına tüm gerçeğin itiraf ettirileceği mesajı verilmektedir. İfade alma videosu analiz

edildiğinde, GRU'nun bu operasyonunun başarısızlıkla sonuçlanmasının temel nedeninin Dzortov'un amiri olan öteki ajan Alexey Komarichev'in Ukraynalı ajanın arabasına patlayıcı maddeyi monte ederken kurulum aşamasında bombanın planlanandan önce patlamasıyla sonuçlandığı anlaşılmaktadır. Bu patlama sonucu bomba uzmanı olan Alexey Komarichev'in elleri ve ayakları koparak parçalanmıştır. Etrafi gözleyen Dzortov araçtan uzak olduğu için yara almadan olay yerinden kaçmıştır; fakat daha sonra yakalanmıştır. Hedef kitle tarafından, GRU'nun başarısız olduğu kolaylıkla görülebilir fakat başarısızlığın temel sebebinin Rus ajana (Alexey Komarichev'e) ait olduğu hususu tam olarak anlaşılmayabilir. GRU'nun bu suikast operasyonunda nihai hedefi, Ukrayna Savunma Bakanlığı'nın önemli istihbarat birimlerinde yöneticilik yapmış ve sonradan Ukrayna Savunma Bakanlığı Askeri İstihbarat Dairesi(GUR) başkanı olarak atanmış Kirill Budanov'dur. GRU'nun 2019 yılında hedef aldığı Budanov'un 2023 yılında hâlihazırdaki görev konumu manidardır. Yani Rus GRU 2019 yılından önceki yıllarda, Rusya'nın, askeri operasyonları bakımından çok tehlikeli olarak nitelendirdiği Budanov'u hedef alması GRU'nun başarılı sayılabilecek nitelikte edinmiş olduğu siyasi, askeri, stratejik, operasyonel ve taktik istihbaratın sonucudur.

GRU'nun yok etmeyi planladığı Ukraynalı istihbaratçının çok başarılı olduğu ve sonradan edindiği makamlar vasıtasıyla da Rusya bakımından Ukrayna-Rusya savaşında Rusya'yı yavaşlatan taktik ve stratejiler icra ettiği söylenebilir. Rusya'yı, bu operasyonu gerçekleştirmeye yönlendiren kararın temel sebebi Ukrayna'nın doğusunda devam eden çatışmalarda ayrılıkçı sözde yönetimlerin askeri ve siyasi liderleri olan 'Givi' lakaplı Mikail Tolstuk'un, Aleksandr Zaharçenko'un, "Motorola" lakabıyla tanınan Arsen Sergeyeviç Pavlov'un, Prizrak Tugayı'nın lideri Aleksey Borisovich Mozgovoy'un ve diğer üst düzey yönetici kadrosunda bulunan ayrılıkçı askeri liderlerin Ukrayna istihbaratının başarılı operasyonlarıyla öldürülmesidir.

2019 yılında, GRU tarafından Ukraynalı Budanov'un hedef alınması, Budanov'un sözü geçen ayrılıkçıların öldürülmesine ilişkin operasyonların planlayıcısı ve mimarı olarak görülmesinden ötürüdür. İlginç bir şekilde, Haziran 2017'de, benzer bir terörist saldırının sonucu olarak, 2016'da Budanov'un Ukrayna Savunma Bakanlığı Askeri İstihbarat Dairesi(GUR)'ndeki patronu olan Maxim Shapoval'da benzer bir suikast planıyla öldürülmüştür (Stoiakin, 2020). GRU'nun son yıllardaki operasyonel hedefleri incelendiğinde, Rusya Federasyonunun tanımlanmış ve formüle edilmiş ulusal güvenlik stratejilerinin sahada icra hızını yavaşlatan ve düşman olarak tanımlanan karşıt istihbarat birimlerinin oyun kurucularının tümünün ivedilikle imha edilmesi GRU'nun pratikteki temel hedefi olduğu görülür.

Bu kapsamda, GRU hedeflenen sonucu elde edebilmek üzere tüm istihbarat türlerinden ve tekniklerinden yararlanabilir. 2019 yılında Budanov'a yöneltilen suikast misilleme olarak nitelendirilebilir. Sonuç olarak, GRU bu operasyonla düşmanın psikolojik alt yapısını ve teknik direncini kırmayı hedeflemiştir. GRU ajanı Dzortov ifadesinde, Kırgızistan pasaportuyla ülke girdiğini ve Kırgızistan pasaportunun operasyonel bir kılıf olarak kullandığını kabul etmiştir. Her harekâtın temeli olan istihbarat, iletişim ve ulaştırma olanaklarına azami dikkat göstermelidir (Pamukoğlu, s.25). Dolayısıyla, Kırgızistan pasaportunun kim tarafından düzenlendiği, nasıl edinildiği ve GRU'nun operasyonlarında nasıl etkili bir araç olarak kullanıldığı analiz edilmelidir. Görüldüğü üzere, Rusya, GRU'nun operasyonlarında, Sovyet Birliği dağıldıktan sonra bağımsızlığını ilan eden devletlerin topraklarında (Post Sovyet Space) nihai amaca hizmet eden tüm vasıtalarının kullanılması ve

istihbarat çarkına fayda sağlanması konusunda manevra kabiliyetinin olduğu hususu kabul edilmesi gereken bir gerçekliktir.

Kırgızistan pasaportunun sahte olup olmadığı ve Kırgızistan üzerinden servis edilip edilmediği hususu GRU'nun faaliyetlerinin değerlendirilmesi bakımından önem taşır. Kiev'deki Kırgızistan Büyükelçiliği konsolosu ve Kırgızistan Güvenlik Konseyi Başkanlığı basın sözcüsü tarafından yapılan açıklamada, Kırgız pasaport sistemi üzerinde kayıtlı olan söz konusu seri numarası taşıyan bir pasaportun başka bir Kırgız kadın vatandaşın üstüne kayıtlı olduğu, bu pasaportun Kırgız vatandaş tarafından 2015 yılında Rusya'da seyahat ettiği esnada kaybedildiği ve Dzortov'un kullandığı bu seri numaralı pasaportun sahte olduğu beyan edilmiştir (Grs, 2019).

Kırgız makamlarının açıklamaları, Dzortov'un sorgu videosunun sahte olmadığını ve Ukraynalı makamlarca servis edildiğini teyit eder niteliktedir. GRU ajanı, Dzortov İnguşetyalı olduğunu, kariyerine polis olarak 2010 yılında başladığını, 2011 yılında İnguşetya Cumhuriyeti Başkanının koruma memuru olarak çalışmaya devam ettiğini, 2013 yılında İnguşetya Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı suç soruşturma biriminde çalıştığını, 2015 yılında İnguşetya Cumhuriyeti Başkanlığı idari işlerden sorumlu müdür yardımcısı olarak çalıştığını, 2016'da Rusya Federasyonu Cumhurbaşkanlığı Ekonomi ve Kamu Yönetimi Ulusal Güvenlik Fakültesinde çalıştığını, bu görevinden 2018 yılında ayrıldığını ve 2017 yılından itibaren GRU'yla temasta olduğunu beyan etmiştir. Müslüman olan Dzortov, Ukrayna'da dikkat çekmeyeceği dikkate alınarak görevlendirilmiştir. Zira Ukrayna'da Sovyetler Birliği dağılmasından sonra bağımsızlığını ilan etmiş farklı devletlerin vatandaşları olan, Ukrayna'da ticaret yapan, ikamet eden, turistik olarak gezi yapan Müslümanların sayısı az değildir. Farklı etnik kimlik ve din aidiyetinin Ukrayna'da dikkat çekmeyeceği hesaplanmıştır. Yani GRU'nun bu saha operasyonunda etnik kimlik ve din aidiyeti bir araç olarak kullanmıştır.

Dzortov, ifadesi alınırken ilk olarak 2017 yılında Donetsk'de sınırdan girdiğini, ilk görevinin iptal edildiğini, Budanov'u suikast planının 2018 yılının sonbaharında netleştiğini

söylemiştir. Daha sonraki operasyondaki görevinin; sınırı geçtikten sonra takip yapmak, Budanov'un konumunu hakkında bilgi edinmek ve konumu belirlemek, Budanov'un işyerini gözlemlemek ve aracının gidiş istikametini izlemek, Budanov'un arabasına patlayıcı yerleştirmek olduğunu itiraf etmiştir. İfadenin ilerleyen dakikalarında Budanov'un ilk önce kavga gibi görüntü verilen bir bıçaklı saldırıyla öldürmeyi planladıklarını, daha sonra hedefe yaklaşmadıklarını bundan dolayı silahlı saldırı yöntemine geçiş yaptıklarını, bu girişimin de hedef tarafından fark edilme riskinden dolayı işe yaramadığını ve son olarak bombalı saldırıyı planladıklarını ve eyleme geçtiklerini söylemiştir. Bu operasyonda, taktik istihbarata ve operasyonel istihbarat edinilerek hedef imha edilmeye çalışılmıştır. Taktik istihbarat, genellikle harekât alanındaki komutanların veya hareketi icra eden karar alıcıların ihtiyaç duyduğu şekilde; düşmanın konumu, fiziki durumu, imkan ve kabiliyetleri, niyetleri ya da hassas noktaları hakkında talep edilen istihbarat bilgileri için planlanır (Seren, s.272). Operasyonel istihbarat, filli ya da potansiyel hasımların yetenekleri ve yeteneklerine odaklanıp belirli operasyonların icrası ve planlanması için gerekli bir istihbarat türüdür (Ertem, s.34).

Dzortov'a Ukrayna'daki operasyon hazırlığı öncesinde nerede ve nasıl bir eğitim aldığı sorulmuştur. Timur Dzortov; Dağıstan'da keskin nişancı eğitimini, Moskova'da bıçaklı saldırı eğitimi ve kısa mesafeli atış eğitimi aldığını, amiri Alexey Komarichev'in bomba eğitimini Donetsk' de aldığını söylemiştir. GRU ajanlarının kapsamlı ve ayrıntılı teknik bir eğitimden geçirilerek operasyona hazır hale getirildikleri anlaşılmaktadır. Her ihtimale karşı hazır olacak şekilde yüksek dereceli bir teknik eğitimle donatılmış oldukları görülmektedir. Dzortov'a, Ukrayna'da icra ettikleri operasyondan önce hangi ülkelerde operasyonel görev aldığı sorulmuştur. Dzortov, Avrupa'da beş görevi yerine getirdiğini beyan etmiştir. GRU, yüksek riskli görev yerlerine atamış olduğu ajanlarını, kademeli olarak alt ve orta dereceli riskli görevlerde test ederek bir eleme yapmıştır. Son yıllarda, Rusya bakımından en önemli operasyonlar Ukrayna topraklarında icra edilenlerdir. Zira Rusya'nın dış politikasında ve güvenlik stratejisinde Ukrayna önemli bir yer tutmaktadır.

Dzortov'un vücut dili analiz edildiğinde oldukça depresif, gergin ve kaygılı olduğu görülür. Bu kısımda, Dzortov'un kişisel bilgilere verdiği cevaplar sırasındaki vücut diliyle operasyona ilişkin yöneltilen sorulara cevap verirken sergilemiş olduğu vücut dilini karşılaştırmak gerekir. Her ikisinde de benzer ve sabit vücut dili hareketleri mevcuttur. Buna ilişkin iki ihtimal söz konusudur. Birincisi, Dzortov tamamen yalan söylemektedir ve yakalanma riskine karşı önceden ezberletilmiş bir ifade metnini beyan etmiş olması ihtimalidir. İkincisi, Dzortov'un sorulara karşı hazırlıklı olması ve gerçeğe yakın ifade vermiş olması ihtimalidir. Zira Ruslar ve Ukraynalılar Sovyetler Birliğinden kalma istihbarat tekniklerini birbirlerine karşı ustaca uygulamaktadırlar.

Sonuç olarak, 21.yüzyılda internetin ve sosyal medyanın kullanımının artış göstermesi propaganda savaşının, psikolojik harekâtın ve istihbarat savaşının bir kısmının internet ortamında servis edilmesine yol açmıştır. Bundan dolayı açık kaynaklar kullanılarak, veri analizi yapılması ve çapraz okuma yöntemiyle bilgilerin teyit edilmesi kolaylaşmıştır. GRU, Rusya Federasyonunun istihbarat birimleri arasında en büyük idari ve teknik alt yapıya sahiptir. GRU, 2008 yılında başlayan Rusya-Gürcistan savaşında faaliyetlerini hızlandırmış, 2014 yılında başlayan Doğu Ukrayna'daki çatışmalarda önemli saha operasyonları yapmış, Suriye'de, Libya'da ve Afrika'da etki alanını genişletmiştir. Bundan dolayı, bu çalışmada YouTube üzerinden yayınlamış, Ukraynalı yetkililerce sorgulanan GRU ajanının ifadesi üzerinden GRU'nun saha operasyonu ve çalışma şekli analiz edilmiştir. GRU, kusursuz işleyen bir kuruluş değildir. İngiliz istihbaratı (Jeffreys-Jones, s.113; CIA s.201) değişik zaman dilimlerinde GRU'nun içine sızmıştır.

Buna benzer bilgiler, Rus akademik öğretilerinde de teyit edilerek, GRU ajanı Oleg Penskovsky'nin CIA'e çalıştığı bilgisi yer almaktadır (Ilyin ve Mamedov, 2019). Rusya'nın dış politikası ve güvenlik stratejilerinde dost ve düşman ülkeler ayrımı vardır. GRU, başta olmak üzere Rusya'nın diğer istihbarat birimleri bu ayrımı esas alarak faaliyet göstermektedirler. Şöyle ki, kültürel diplomasi, yumuşak güç diplomasisi, Russkiy Mir'in (Rus Dünyası) sosyal ve kültürel faaliyetleri, Rus şirketleri, Rus sivil toplum kuruluşları ve Rus medyası, Rusya'nın dost ve düşman ülke tanımına göre doğrudan veyahut dolaylı olarak GRU'nun icrai faaliyetleri kapsamında araç olarak kullanılabilir. GRU'nun Sovyet Dönemindeki faaliyet alanları; büyükelçilik bünyesindeki askeri ataşelik, Sovyet gemicilik şirketleri ve Aeroflat uçak firması üzerinden yürümüştür (Pringle, s.108). GRU'nun, Rusya'nın dost – düşman ülke tanımı temel alınarak operasyon faaliyetleri, bazı durumlarda kuluçka döneminde olabilir, pasif gözlemci olarak faaliyette bulunabilir ve agresif düzeyde icrai nitelikte olabilir. GRU'nun faaliyetleri kapsamlı bir şekilde bilimsel ve akademik olarak uzmanlar tarafından irdelenmelidir çünkü GRU dünyanın değişik bölgelerinde diğer istihbarat teşkilatlarının başarı düzeyinden yüksek olarak nitelendirilebilecek operasyonlar yapmaktadır.

Kaynaklar

- Bowen, A.S. (2021). Russian Military Intelligence: Background and Issues For Congress. [Yayınlanmamış Rapor].
- Bozkurt, İ., Demircioğlu, İ.D., Özcan, A.,Çencen,N., Yiğit,Y(Editörler). (2021). Türk İstihbarat Tarihi. Yeditepe Yayınevi.
- Demir, C.K., Demircioğlu, İ.D., Özcan, N.A.,Çencen,N., Yiğit,Y(Editörler). (2021). Türk İstihbarat Tarihi. Yeditepe Yayınevi.
- Ekinci, E. (2023). Psikolojik Harekât İstihbaratında Bir Analiz Yöntemi: Hedef Kitle Analizi. İstihbarat Çalışmaları ve Araştırmaları Dergisi, 2(1), ss.82-108, DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/icad.12>
- Ertem, A.V. Demircioğlu, İ.D., Özcan, A.,Çencen,N., Yiğit,Y(Editörler). (2021). Türk İstihbarat Tarihi. Yeditepe Yayınevi.
- Garthoff, R.L. (2015). Soviet Leaders and Intelligence Assessing the American Adversary During the Cold War, Georgetown University Press.
- GRS: Naidennye u podozrevaemykh v organizatsii terakta v Ukraine pasporta Kyrgyzstana poddel-nye. Radyo Azattyk. Erişim Tarihi: 12 Kasım 2023. <https://rus.azattyk.org/a/29889951.html>
- Ilyin D.A., Mamedov Z.I. (2019). Oleg Penkovskiy –Perviy Sovetskiy Şpion, Zaverbovanny Tsru. Journal № 1, 2019. <https://st-hum.ru/content/ilin-da-mamedov-zi-oleg-penkovskiy-pervyy-sovetskiy-shpion-zaverbovanny-cru>
- Jeffreys-Jones, R. (2022). A question of Standing: The History of The CIA, Oxford University Press.
- Korablev Y.Y., Pugachev I.Y., Osmanov E.M., Dutov S.Y. Neobkhodimost' usileniya fizicheskoy podgotovlennosti voyennoslu-zhashchikh sil spetsial'nykh operatsiy i GRU RossiyskoyFederatsii. Vestnik Tambovskogo universiteta. Seriya: Gumanitarnye nauki – Tambov University Review. Series: Humanities, 2020, vol. 25, no. 185, pp. 153-165. DOI 10.20310/1810-0201-2020-25-185-153-165
- Kurat, A.N. (2014). Rusya Tarihi Başlangıçtan 1917'ye Kadar. Türk Tarih Kurumu.
- Marten, K. (2020). The GRU, Yevgeny Prigozhin, and Russia's Wagner Group: Malign Russian Actors and Possible U.S. Responses. [Yayınlanmamış Sunum].
- Olson, M.O. (2019). To Catch a Spy, The Art of Counterintelligence. Georgetown University Press.
- Özdağ, Ü. (2014). İstihbarat Teorisi. Kripto Kitaplar Publishing House.
- Pamukoğlu, O. (2020). Terörizm ve Hükümetler Politikaları ve Savaşma Biçimleri. İnkılap Kitabevi.

- Pravda A. [Aktualnaya Pravda]. (2019, 19 Nisan). СБУ допросила российско-путинского диверсанта-киллера Тимура Дзортова из банды генерала Евкурова [Video]. You Tube. <https://www.youtube.com/watch?v=BChU4jxcwak>
- Pringle, R.W. (2006). Historical Dictionary of Russian and Soviet Intelligence. Scarecrow Press.
- SBU obieavila o likvidatsii zaslannoï iz Rossii diversionnoï gruppy. Rbk. Erişim Tarihi: 12 Kasım 2023. <https://www.rbc.ru/society/17/04/2019/5cb6f6869a79479da5fea76f>
- Seren, M. (2021). Stratejik İstihbarat ve Ulusal Güvenlik. Orion Kitabevi.
- Stoiakin, V. Portret terrorista v inter-ere epokhi. Kirill Budanov — glava GUR Ukrainy, avtor terakta na Krymskom mostu. ukraine.ru. Erişim Tarihi: 12 Kasım 2023. <https://ukraine.ru/20221012/1039648192.html>
- Suvurov, V. (1986). Soviet Military Intelligence. Grafton Books
- Yılmaz, S. (2017). Uluslararası Güvenlik Teori, Pratik ve Gelecek. Kaynak Yayınları.
- Zisk, K.M. (1993). Engaging The Enemy Organization Theory and Soviet Military Innovation, 1955-1991. Princeton University Press.

Yazar Hakkında

ALİ HAZER DENİZ

EĞİTİM:

Belarus Devlet Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Fakültesi Yüksek Lisans (2022 Mezunu)

“Tez Konusu: 21.Yüzyılın Başlangıcında Türkiye-Rusya İlişkileri”

Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi (2009)

MESLEKİ BİLGİLER:

2011 yılında Ankara Barosuna kayıt oldu. 2011-2020 yılları arasında enerji, inşaat, turizm üzerine faaliyet gösteren şirketlerde sözleşmeli-bağlı avukat olarak çalışmış ve danışmanlık yapmıştır. 2023 Ocak ayından itibaren serbest avukat olarak çalışmaktadır. Ankara Barosu ve Türkiye Barolar Birliğinin düzenlemiş olduğu, Enerji Piyasaları ve Hukuku, Adli Yardım Göç ve İltica Hukuku, Ceza Muhakemesi Hukuku ve Yabancı Uygulamaları, Türk Ceza Mevzuatı ve Uygulamaları ve Türk Enerji Hukuku alanında sertifikaları bulunmaktadır.

TELİF HAKKI

Ankara – TÜRKİYE, 2023 © TERAM

Bu yazıda yer alan görüşler yazarın şahsi görüşleri olup, Terörizm ve Radikalleşme ile Mücadele Araştırma Merkezi (TERAM) Derneği'ne mal edilemez.

Bu çalışmaya ait içeriğin telif hakları, Terörizm ve Radikalleşme ile Mücadele Araştırma Merkezi (TERAM)'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Atıf için aşağıdaki bilgiler kullanılabilir.

ATIF İÇİN:

Deniz, A.H. (2023). *Rus Askeri İstihbarat Teşkilatı GRU'nun Saha Operasyonlarına İlişkin Kısa Bir Analiz*. Erişim tarihi: xx.xx.xxxx., <https://www.teram.org/Icerik/rus-askeri-istihbarat-teskilati-gru-nun-saha-operasyonlarına-iliskin-kisa-bir-analiz-242>

Terörizm ve Radikalleşme ile Mücadele Araştırma Merkezi Derneği

Email : teramarastirmamerkezi@gmail.com